

„De tong der wijzen maakt de wetenschap goed; maar de mond der zotten stort overvloedig dwaaheid uit“ (vers 2).

„In het huis des rechtvaardigen is een groote schat, maar die de bestraffing waarneemt, zal kloekzinnig handelen“ (vers 6).

En zoo zouden we door kunnen gaan. Hetzelfde treft ons ook in uitspraken van onzen Heere Jezus Christus.

„Een iegelijk, die tot Mij komt, en Mijne woorden hoort, en ze doet is gelijk een, die het fundament van zijn huis legt op een steenrots; maar die ze gehoord en niet gedaan zal hebben is gelijk een mensch, die zijn huis op aarde bouwde zonder fundament“ (verkort weergegeven).

„De goede mensch brengt het goede voort uit den goeden schat zijns harten; en de kwade mensch brengt het kwade voort uit den kwaden schat zijns harten“.

„Zoo wie zijn leven zal zoeken te behouden, die zal het verliezen; en zoo wie het zal verliezen, die zal het in het leven behouden“.

De Schrift is er vol van.

Zoo ook hier in het tweede gebod: „Die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen tot in het derde en vierde lid dergenen, die Mij haten; maar doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden“.

In het eerste gedeelte doet de Heere het ons verstaan, hoe de vaders in hun zondigen ook het oordeel brengen over hun kinderen; in het tweede gedeelte, hoe degenen, die Hem vrezen en Zijne geboden onderhouden, voor hun kinderen tot een rijken zegen worden gesteld, daarin, dat de Heere hun barmhartigheid bewijst, zoo mild, zoo overvloedig, dat de stroom van zegen duizenden omvat.

Wat zouden een vader en moeder liever begeeren, dan dat het hunnen kinderen wel ging, in den vollen zin van het woord. Daarvoor hebben ze alles over; daarvoor zetten ze alles op het spel; daarvoor zijn zij altijd bezig. Ze onthouden zich allerlei genietingen; ze offeren er hun rust voor op; dat de kinderen een goede gezondheid genieten, een prettige jeugd hebben, goed gekleed gaan, het beste onderwijs krijgen, wat voor hen bereikbaar is; straks een ruim bestaan vinden in een goede betrekking, een geschikt en gelukkig huwelijk aangaan en kinderen krijgen — maar bovenal, dat ze den Heere vrezen. Tenminste, dat moet het eerste en meeste zijn.

Welnu — ieder ouder zal direct toestemmen, dat zij het niet in hun hand hebben, dit alles hun kind te geven of de doen geven: den een ontbreekt het aan geld, een ander aan wijsheid, een derde aan de gelegenheid enz. enz. En bovendien staat elk mensch machteloos als het er om gaat van een kind te maken, wat hij wil, dat het zal worden. De rijkste man kan van een onbegaafd kind geen rijkbegaafd kind maken; de sterkste vader een stijfkoppig kind niet meegaand maken; de liefste moeder haar lichtzinnige dochter niet den ernst des levens bijbrengen.

Maar hier in dit tweede gebod wordt ons de weg gewezen, dien wij hebben te bewandelen, opdat onze kinderen barmhartigheid van den Heere zullen ontvangen. En, nietwaar, dan hebben ze alles; deze weg n.l., dat de ouders den Heere liefhebben en Zijne geboden onderhouden. En die weg staat voor ons allen open: voor de rijke vaders en moeders, maar even goed voor de armen; voor den man geschoold in de

opvoedkunde evengoed als voor de vrouw, die nauwelijks van opvoedkunde heeft gehoord; voor hen, die slechts één kind hebben, ook voor die veel kinderen van den Heere ontvingen; voor het ouderpaar met begaafde kinderen, doch ook voor dien vader en die moeder, die van Hem ontvingen een, wat we dan noemen, „ongelukkig“ kind.

Willen zij graag, dat het hun kinderen wel zal gaan — en wie verlangt dat niet — dan zullen zij er naar staan, den Heere lief te hebben; Hem te hebben tot hun hoogste goed; al hun vertrouwen op Hem te stellen; Hem de eerste plaats in hun leven te geven; Hem steeds te vragen, wat Hij wil, dat ze zullen doen; Zijn wil te aanvaarden als een lichte last, ja als een vreugde; in voorspoed dankbaar te zijn, in tegenspoed geduldig, in alles een goed toevorstzigt te hebben op hun getrouwen God en Vader; in hun gebed met den Heere om te gaan gelijk een kind met zijn vader; van het hunne den Heere te geven, met groote blijdschap de eerstelingen en minstens de tienden; vergevensgezind te zijn jegens degenen, die hun kwaad deden; en dat alles zoo, dat de kinderen het even duidelijk zien en ervaren, als dat zij weten en ervaren, dat hun ouders hen liefhebben; zoo, dat het voor hen geen vraag is, of hun ouders wel vroom zijn, maar zoo, dat ze leeren wat vroom is, aan hetgeen ze van vader en moeder dagelijks zien en hooren.

Hebben we zoo den Heere lief, houden we zoo Zijn geboden (hoewel met veel gebrek, en nog slechts in beginsel), zijn we zoo leesbare brieven van Christus te midden van ons gezin en daarbuiten, dan mogen we pleiten, als we over onze kinderen de barmhartigheid des Heeren inroepen, op Zijn belofte: „Ik doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden“.

HUISMAN.

Boekbespreking

Juliana Regina. Uitgeverij en Drukkerij Hollandia, Baarn.

In vaste gang heeft de Hollandia Drukkerij voor 1950 en ook voor 1951 een collectie van foto's met tekst van H.M. de Koningin gepubliceerd. De uitvoering is voornamelijk het onderwerp dankbaar, de druk uitstekend. Allen aanbevolen, niet alleen voor ouderen, doch ook voor kinderen.

REDACTIE.

LITERATUUR EN KUNST

Broeders en Zusters,

Het verheugt ons zeer U te kunnen mededelen, dat op onze oproep van enige weken geleden in deze kolommen vele reacties zijn binnengekomen, welke er in belangrijke mate toe hebben bijgedragen, ons op de ingeslagen weg te doen voortgaan.

Wij kunnen U thans berichten, dat de in het uitzicht gestelde vergadering te Zwolle D.V. gehouden zal worden op Zaterdag 17 November a.s., des middags te half vier in Hotel v. Gijtenbeek, Stationsplein 13. Dan zullen onze doelstellingen nader worden uiteengezet en wij koesteren de hoop, dat vele bezoekers met allerlei waardevolle ideeën zullen komen.

De persoonlijke uitnodigingen aan hen, die hun adhaesie met ons streven betuigden, zijn inmiddels verzonden. Evenwel zijn ook die sympathisanten, die thans voor het

Men ziet: er is in art. 33 der Ned. Gel. Bel. in het geheel geen sprake van een verzegeling van „aanwezige geloof“ of „aanwezige, inwendige genade“!

Wie dat toch beweren, lezen dit artikel zo, dat daarin gesproken wordt van tweeërlei verzegeling door middel van de sacramenten.

De eerste verzegeling zou dan betrekking hebben op dat wat God ons in zijn woord te verstaan geeft.

De tweede, de eigenlijke, geldt dat wat door God in de harten gewerkt werd en daar nu „aanwezig“ is. Maar deze interpretatie van art. 33 is beslist onjuist.

In art. 33 is in het geheel niet van een tweeërlei verzegeling sprake.

Door het ene zelfde sacrament stelt God zowel wat Hij in zijn woord openbaart als wat Hij inwendig in onze harten doet aan onze uiterlijke zinnen voor.

Door het ene zelfde sacrament geeft Hij ons zowel zijn woord beter te verstaan alsook — en dit speciaal door de sacramentele handeling — dat wat Hij inwendig in onze harten doet, namelijk: de afwassing der zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

Bovendien: de sacramenten worden hier niet waartekenen en zegelen genoemd van een inwendige en onzienlijke zaak, welke God reeds in de sacramentsgebruiker gewerkt heeft. Inderdaad, als het er zo stond, zou gezegd zijn, dat het sacrament een teken en zegel is van wat God in de ontvanger van het sacrament heeft tot stand gebracht en dus aanwezig is.

Maar zo staat het er niet. We lezen eenvoudig, dat God door middel van de sacramenten — die zichtbare waartekenen en zegelen van een inwendige onzienlijke zaak! — iets in ons werkt. Steeds dóór werkt. Reeds sinds overoude tijden werkt.

eerst van onze plannen kennis nemen, of nalieten de vorige keer hun instemming te betuigen, hartelijk welkom op de vergadering. In principe staat zij immers open voor alle broeders en zusters.

Hoewel het voornamelijk van de bezoekers der vergadering zal afhangen, welke de definitieve vorm van ons „verband“ zal worden en wat het op te richten tijdschrift zal bieden, mogen we er toch alvast dit wel van zeggen:

Het ligt niet in de bedoeling een organisatie te stichten zoals wij die in de verschillende Bonden bezitten. Dit zou schade aan het Bondswerk kunnen teweegbrengen, terwijl wij juist het Bondswerk, — indien mogelijk en gewenst — willen dienen. In de tweede plaats moeten de kosten laag blijven.

Het gaat ons vooral om een eigen publicatiemogelijkheid, die wij in ons tijdschrift denken te vinden. En het zal dit periodiek zijn dat ons „verband“ op de een of andere wijze moet doen groeien.

Bedoeld tijdschrift zal uitingsmogelijkheden bieden en principiële voorlichting geven op alle terreinen van kunst en cultuur, welke voor ons openstaan. Niet alleen poëzie en litteraire proza zullen dus hierin een plaats vinden, maar eveneens b.v. beschouwingen over schilderkunst, bouwkunst en muziek, terwijl ook gestreefd zal worden naar regelmatige publicatie van kunsthistorische en -wijserige onderwerpen. Aan recensies zal een belangrijke plaats worden ingeruimd.

Bij de samenstelling van de redactie — waarvan onderstaand driemanschap slechts de voorlopige commissie vormt — zal met deze vercheidenheid vanzelfsprekend rekening worden gehouden.

Wij spreken de wens uit, dat de beoogde plannen mogen slagen in het geloof.

P. A. HEKSTRA.

M. SIESLING.

M. J. ROORDA.

G. Terborghstr. 6.

Lecuwarden.

GRONINGER Brieven

Als wij ingaan tegen de revolutionaire gedachte van een federatief Europa, zoals het thans inzonderheid van anti-revolutionaire zijde aangeprezen wordt, zegt men, dat wij dus de oorlog stellen boven de vrede. Het nationalisme boven de eenheid der volken tot kering van de gruwel van de krijg.

Ook in de dagen, toen men na de eerste wereldoorlog bezig ging de Geneefse volkenbond te vormen, werd tegenover hen, die bezwaren hadden, aangevoerd: dus gij wilt de toestand van heden, de ongebreidelde oorlogsvrijheid der staten en het huidige militaire stelsel handhaven. Gij vindt dit zeker mooi.

Zelfs de voorzichtige diplomaat, die van Karnebeck heette, onthield zich niet geheel van deze door en door valse argumentatie. Hij deed het uiteraard diplomatiek. Hij zei: het zou zo kunnen zijn.

Wanneer, zo heette het in de memorie van toelichting op het ontwerp tot aansluiting bij de volkenbond, wanneer men bezwaar maakt, dan zou men kunnen behoren tot degenen, die niet een andere organisatie begeren, maar integendeel de ongebreidelde oorlogsvrijheid der staten en hun tegenwoordige in zijn verdere ontwikkeling niet vol te houden militaire stelsel wensen te zien bestendigd.

Hiertegen kwam de heer Lohman aanstonds op. Hij hechtte aan de volkenbond weinig waarde, sprak zelfs van een windel, maar hij liet de zo diplomatiek aangeklede opmerking niet zonder fijn protest voorbijgaan.

En tot aan de jongste dag werkt. Het gaat hier dus om een voortgaand historisch werk, dat God door middel van de sacramenten in de zijnen tot stand brengt. En niet om de verzegeling van wat in ons reeds door Gods Geest gewerkt is.

Hoe men het ook wendt en keert: het gaat in art. 33 om de ene verzegeling van de ene, rijke, volle belofte, waarin het volle heil is vervat.

En van een verzegeling van enige inwendige genade is hier geen sprake.

Deze Schriftuurlijke opvatting der sacramenten werd in de Gereformeerde Kerken steeds onbevogen en onbelemmerd geleerd.

Helenius de Cock, de zoon van Hendrik de Cock, doceerde aan de Theologische School te Kampen, dat niet ons geloof, onze trouw of onze oprechtheid, maar het verbond Gods door de sacramenten wordt verzegeld. De doop blijft naar zijn overtuiging, evenals de belofte van het evangelie — volkomen hetzelfde of die ontvangen wordt door Judas of Petrus. Met nadruk verwierp hij de voorstelling, dat de Geref. Kerken zouden leren, dat de sacramenten een verzegeling van de wedergeboorte zouden zijn ⁴⁰⁾.

Na De Cock en in navolging van hem beleed Prof. Lindeboom, en hij hield dat steeds vol, dat de doop niet betekent en verzegelt wat in de dopeling aanwezig is of verondersteld wordt in hem aanwezig te zijn, doch alleen de beloften van het Genadeverbond ons in het Evangelie geopenbaard ⁴¹⁾.

⁴⁰⁾ Historisch overzicht van de Formulieren van Eenheid enz., p. 66 v.; De leer der wedergeboorte volgens de Geref. Kerk, p. 15.

⁴¹⁾ Vijf stellingen enz., p. 17 v.

4. Met deze sacramenten, deze zichtbare waartekenen van een inwendige en onzienlijke zaak, deze verzegelde belofte, dringt God nu de harten der zijnen binnen en maakt daar, door middel van die sacramenten, de zaligheid, die Hij aan hen meedeelt, vast en bondig ⁴²⁾.

Dat kan geschieden, zo betoogt dit artikel verder, omdat God de Heilige Geest der sacramenten als zijn instrumenten gebruikt, waarmee Hij, door de kracht des Geestes dat vast en bondig maken der zaligheid in ons tot stand brengt.

5. Dit werken Gods, door middel van de sacramenten, geschiedt nu, zoals elders in de belijdenis wordt geleerd, in de weg des geloofs.

Of, precieser gezegd: door het gelovig gebruik der sacramenten. Want de ongelovige ontvangt wel het sacrament — let wel het sacrament, het waarachtige, volle sacrament en niet slechts water, brood en wijn — maar hij ontvangt uiteindelijk niet de betekende zaak. En zo ontvangt hij het sacrament tot zijn verdoemenis.

⁴²⁾ Men leze de zin: „Want het zijn zichtbare waartekenen en zegelen van een inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt“ enz., niet verkeerd! Men denke er namelijk aan, dat de woorden „door middel van“ terugslaan op „waartekenen en zegelen“ en niet op „een inwendige en onzienlijke zaak“. Die „waartekenen en zegelen“ en niet de „inwendige en onzienlijke zaak“ zijn het middel, waardoor God in ons werkt. De gedachte is dus deze, dat God door middel van de sacramenten, die waartekenen en zegelen zijn van een inwendige en onzienlijke zaak, in ons werkt door de kracht van de Heilige Geest. Dat de bedoeling van de belijdenis zo is blijkt onloochenbaar uit de (ook officiële) franse tekst. Daarin vinden we voor „door middel van“ namelijk moyennant lesquels.

alieten de voertuigen welkom
immers open

ers der verga-
vorm van ons
hien tijdschrift
el van zegen-
matie te stich-
n bezitten. Dit
sewregebrengen,
nogelijk en ge-
ats moeten de

icatiemogelijk-
inden. En het
op de een of

den bieden en
nen van kunst
t alleen poëzie
plaats vinden.
schilderkunst,
en zal worden
tische en -wijs-
en belangrijke

- waarvan on-
dige commissie
anzelfsprekend

e plannen mo-

EXTRA.
LING.
ORDA,
orchestr. 6.
orden.

Brieven

gedachte van
inzonderheid
1 wordt, zegt
en de vrede.
volken tot ke-

wereldoorlog
vormen, werd
gevoerd: dus
breidelde oor-
litaire stelsel

an Karnebeek
door en door
diplomatiek.
van toelich-
volkenbond,
men kunnen
organisatie
e in zijn ver-
litaire stelsel

stonds op.
waarde, sprak
diplomatiek
votest voorbij-

gaat hier dus
at God door
wat in ons

gaat in art.
ke, volle be-
ndige genade

sacramenten
s onbevange

rik de Cock,
Kampen, dat
wordt, maar
phtheid, ver-
g, evenals de
hetzelfde of
rus. Met na-
Geref. Ker-
n verzegeling

beleed Prof.
dat de doop
beling aanwe-
wezij te zijn,
verbond ons

Ik behoort, zo zeide hij, niet tot degenen, waar de minister het oog op heeft. Integendeel, ik acht een oorlog geoorloofd, doch alleen dan geoorloofd voor Nederland, wanneer hij moet strekken tot verdediging van het land of tot handhaving van het recht.

Een bond gesloten ter handhaving van daarin uitgedrukte rechtsbeginselen acht ik zeer aannemelijk. Er zijn er, die menen dat een zodanig tractaat met andere mogendheden de soevereiniteit van het eigen land — en daaronder verstond Lohman altijd de soevereiniteit des konings — in gevaar brengt. Ik ben niet van die mening, omdat ik meen, dat de toetreding tot een zodanig tractaat niet is een afstand doen van eigen soevereiniteit, maar, integendeel, een uiting van die soevereiniteit, een daad, welke de hoogste macht in de staat verrichten kan in de uitoefening van haar functie, vermijdt het sluiten van een bond, om het recht te handhaven, iets is wat elke mogendheid eigenlijk zou moeten en behoren te doen, omdat de handhaving van de gerechtigheid een van de eerste functies is van iedere soevereiniteit en wanneer men dan met elkander een bond sluit om de gerechtigheid te handhaven, doet men niets anders, dan datgene, waartoe elke soevereiniteit verplicht en gerechtigd is.

Nu zou iemand, die niet geleerd heeft te onderscheiden, kunnen opmerken: maar het gaat bij U dus slechts om een naam. En halen dan Shakespeare er bij aan: what is in a name, hoezeer het nog zeer de vraag is, of die grote man werkelijk de rechte naam voor enige zaak een onverschillig ding achtte. Zelfs daar, waar men die overbekende woorden leest, is daarvan zelfs geen sprake.

Het zou dan hier slechts gaan om een naam. De een zegt: verdeling der nationale soevereiniteit, of stukken afnemen en die aan een macht boven de staten geven. De ander: verdeling van de uitoefening. Wel — komt dat niet op hetzelfde neer?

Er is echter geen sprake van, dat hier zowel in theorie als voor de praktijk hetzelfde zou worden bedoeld. Het een staat lijnrecht tegenover het ander.

Daar is geen menselijk gezag, dat de steun van wie daaraan onderworpen zijn, niet behoeft.

Vooreerst legt God gezag op een mens, maar dit kan eerst als gezag worden gevoeld, als het erkenning vindt in de aan Gods woord gebonden conscientie. Eerst dan ligt het gezag vast en zijn druk wordt niet gevoeld. Integendeel, het wordt met vreugd aanvaard. Een mens kan zich niet gelukkig gevoelen, als hij zulk gezag boven zich, waar dan ook, mist.

Denk maar aan een huisgezin, waar het gezag niet werkt en van de kant van de gezagsdrager en van de zijde van die er aan moeten gehoorzamen. Het is een diep ongelukkig gezin.

Wij kwamen eens in een schoolklasse, waar de onderwijzer blijkbaar geen gezag kon oefenen. Wij zagen aan de gezichten der kinderen, dat zij zich ergerden, hoezeer zij zelf geen weerstand konden bieden aan de zucht tot wanorde en onrust.

Een onderwijzer vertelde ons eens, dat hij, benoemd aan een school, waar het hoofd niet in staat was de orde in zijn klassen te handhaven, op een goede dag van dit hoofd vernam: ik ben morgen afwezig, u zult dus de hele school voor uw rekening hebben.

Ik kan u verzekeren, zo zeide deze jonge onderwijzer, dat ik die nacht nauwelijks sliep en met een benauwd hart des morgens op weg naar de school ging.

Tot zijn grote verwondering ontmoette hem op het schoolplein een vertegenwoordiging van de kin-

deren der hoogste klassen. Zij zeiden: meester, zouden wij vandaag eens een ordelijke dag mogen hebben?

De onderwijzer deed net, of het helemaal niet nodig was hem zulk een vraag te stellen; hij zei: natuurlijk jongens, dat spreekt vanzelf. En hij verzekerde nog zelden zulk een prettige schooldag te hebben beleefd. En de kinderen waren blij.

Op een school, waar geen gezag wordt uitgeoefend, gevoelen de kinderen zich ongelukkig en hun slechte stemming uit zich dan in onordelijkheid.

Zo is ook een volk diep ongelukkig, als het niet waarlijk door een gezag geregeerd wordt en niet gevoelt, dat het een gezag boven zich heeft.

De erkenning van een gezag moet echter, als wij zeiden, vastliggen in de conscientie aan Gods Woord gebonden. Het moet worden gehoorzaamd om Gods wil, zoals de Heilige Schrift het ons ook zegt.

Waar dit ontbreekt, is er wezenlijk verzet bij een volk en geweld bij de overheden, die zich niet anders dan zo kunnen handhaven.

Dan is er geen krachtige medewerking van een volk met de overheid om het gezag te handhaven in de uitoefening daarvan.

Maar daarom wordt het gezag met zijn verantwoordelijkheid niet gedeeld; er worden geen stukken daarvan overgedragen aan anderen.

Een vader doet zijn gezag met de verantwoordelijkheid van zijn ambt niet in, als moeder heel de dag door het gezag uitoefent, of, zo zij ontbreekt, de oudste broeder, of zelfs de dienstbode.

Hij doet zijn gezag voor nog niet zo'n klein stukje in, als hij zijn kind stelt onder het gezag van een onderwijzer. Het blijft één en ongedeeld.

Natuurlijk kan een vader de uitoefening van zijn gezag zozeer verwaarlozen, dat er niets van overblijft. Hij kan zich bijv. niet storen aan de wijze, waarop de school zijn taak voor haar deel verricht.

Maar dat stelt hem schuldig voor God de Here, die hem het gezag over zijn gezin opdroeg. En — het loopt dan met de opvoeding ook mis.

Ook een vorst, die zich verbeeldt een absoluut gezag te bezitten en zegt: ik doe naar mijn „bon plaisir“, zoals de z.g.n. absolute heersers, koningen en revolutionaire machthebbers, dit verstaan, kan zijn gezag wezenlijk prijsgeven. Het is honderden malen zo gezien.

Absolute heersers kunnen hun medewerkers hun eigen gang laten gaan, zoals bijv. een Ahasverus zulke een Haman deed. Maar deze werd op een goede dag toch tot zijn schrik gewaar, dat er een macht stond boven hem.

Een Nero volgde een Tiggellinus. Die deugnet regeerde in werkelijkheid. Maar hij beefde elke dag voor de ongunst van zijn heersers.

De communistische heersers gevoelen zich eensdeels oppermachtig, maar zij beven voor de „zuivering“, die er elke dag kan zijn.

Het gezag en zijn uitoefening moeten streng worden onderscheiden. Elke overheid zal zich gelukkig achten, als zij in haar volk vele krachten vindt, die haar gezag kunnen uitoefenen op allerlei terrein, en hoe zelfstandiger zij dit kunnen doen des te beter voor de vrijheid van een volk. Calvijn wijst er op, dat zulke zelfstandige vertegenwoordigers van het overheidsgezag tevens zijn vertegenwoordigers van het volk en verdedigers van zijn vrijheden tegenover een gezag, dat naar willekeur wil handelen en zich niet gebon-

den gevoelt aan zijn wezenlijke roeping, n.l. de handhaving van het recht.

De arm van een mensenkind reikt niet verder dan hij werkelijk is. Daar is geen z.g.n. persoonlijk absoluut gezag voor een mens mogelijk. Het is aan allerlei band en ook aan de medewerking van of uit een volk gebonden. Er is ook geen ongebreidelde oorlogsvrijheid. Anders zaten wij reeds lang in de derde wereldkrijg.

Maar bovenal is het gezag gebonden aan de roeping, die God de gezagsdrager oplegt.

De onderscheiding waarop Lohman telkens wijst, ook in zijn geschriften, is dus wezenlijk en werkelijk.

Zij past ook inzake de samenwerking van overheden tot handhaving van het recht, inzake de verhoudingen der volken onderling en inzake haar doen tegenover haar eigen volk.

En dit hebben de mannen der reformatie in de grote dagen van de zestiende en zeventiende eeuw zeer goed beseft.

Daarover echter in een volgende brief.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen

MARNIX.

Wijzigingen Handboek 1951

ADRESSEN

VAN GEREFORMEERDE NEDERLANDERS IN BUITENLANDSE HAVENPLAATSEN, waar de zeevarende leden van onze kerken van harte welkom zijn.

EUROPA: Lissabon (Portugal): Mr J. J. Schreuder, Ru President Wilson 3—3e.

ZUID-AFRIKA. Kaapstad: J. Ph. v. d. Berg, 23 Keurboom Road, E. Chr. Oggel, 15 Garrison Road, Claremont.

ZUID-OOST-AZIE. Djakarta: B. Valkenburg, Djalat Thamrin I. Semarang: N. Padding, Tegalombo 9. G. Goossens, Djalat Oel Tjong Bing 7. Surabaya: F. v. d. Griendt, Embong Trengguli 14. ... Dirkse, Djalat Raya Sutomo 31. Soenger Gerong: B. L. Quist, Sandard Vacuum, Hollandia (Nieuw Guinea): fam. Godschalk, Singapore: J. Ferkrans, kantooradres K.P.M., I Finlayson Green; huisadres: 9 Ridout Road.

AUSTRALIE. Freemantle: voor het ontvangen van bezoek aldaar tijdig bericht geven aan A. Bosveld, Post Office, Armadale, die dan de gast komt afhalen, Albany: J. Plug, 4 Miles Albany Highway, Sydney: J. Olthoff, 90 Calerostreet, Lithgow, Melbourne: K. Lumkes, Silvan Vic.

NOORD-AMERIKA en CANADA. Vancouver: C. A. v. d. Gugten, 251 Hart Street, New Westminster B. C. Chicago: F. van Doorn, 6445 Yale Ave, 21 Chicago. Detroit: H. Offringa, 1475 Wayburn, Detroit 30. Toronto: P. Abma, c.o. Maple Leaf Bushroom Farm, Regent Park, D. O. Toronto, L. C. v. d. Griendt, c.o. Htch & Co, Room 418a, 229 Yonge Street.

MIDDEN- en ZUID-AMERIKA. Curaçao: C. v. d. Mark, W.I. Compagnie-sstraat 14—16, Willemstad, Maracaibo-Venezuela: S.J. Gerbrandy, c.o. Zuma, Calle Independencia. Buenos Aires: G. J. Schaeffer, kantooradres: Sarmiento 385, 5e verdieping, kantoor 90, telefoon 31 37 97; huisadres: Simbron 3209 — 2 — C. Villa del Parque.

Deze lijst is opgemaakt door de commissie van (vrijgemaakte) Gereformeerde Kerken in Nederland ten dienste van de ambtelijke bearbeiding van en evangelisatie onder varenden ter zee en op de binnenwateren.

De commissie houdt zich zeer gaarne voor aanvullingen en verbeteringen van deze lijst aanbevolen; adres: Dr J. F. van Huisteyn J. Fzn, Adelaarsweg 100, Amsterdam-N.

De zoon van Prof. Lindeboom, Dr C. Lindeboom, liet rustig en onbestreden in Menigerlei Genade drukken: „Velen meenen, dat het sacrament een „zegel is op het geloof“ van wie het ontvangt. Maar dat is geheel onjuist. Evenmin als de doop een zegel is op iets, dat in het kind is, maar juist de belofte Gods aan het kind bevestigt en bekrachtigt, evenmin is het avondmaal een zegel op ons geloof of onze bekeering. De sacramenten zijn ons geschonken tot zegelen niet op wat wij zijn, of op wat wij doen, maar op wat God doet, op de belofte, die Hij geeft, de belofte namelijk, dat Hij ons vanwege het eenige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt“ (48).

Dr v. d. Vegt bestreed uitdrukkelijk de voorstelling, dat in art. 33 N.G.B. geleerd zou worden, dat de doop het geloof zou verzegelen. Dat doet de doop z.i. nooit. En hij accentueerde, in navolging van Calvijn, dat de doop altijd en voor ieder die gedoopt wordt verzegeling is van de belofte des verbonds (49).

Dr Zuidema schreef eens, dat de kinderen der gelovigen in Christus geheiligd zijn in die zin, dat „dat geldt van al onze kinderen. Niet één uitgezonderd. Ook van hen, die later niet gelooven“. Zijns inziens „zijn onze kinderen niet enkel naar het oordeel der liefde, maar in feite, op grond van Gods Woord, opgenomen in de heilige gemeenschap van Christus Jezus onzen Heere“. Er is er „niet één, die alleen, maar uitwendig tot het genadeverbond behoort, zoo-

als er ook niet één is, voor wien het teken van den Heiligen Doop alleen maar een uitwendig teken is, waaraan verder geen realiteit zou beantwoorden“ (50).

En om niet meer te noemen, Dr Van Teylingen poneerde ondanks alle leerbeslissingen en daartegen lijnrecht ingaande, dat de doop niet betekent en verzegelt „wat in den doopeling aanwezig is, of ondersteld wordt aanwezig te zijn, maar de beloften van het Genadeverbond, in het Evangelie geopenbaard“; dat „alle kinderen des Verbonds dezelfde beloften hebben ontvangen“ en dat, wanneer het sacrament „ongelovig wordt gebruikt, of liever, wanneer het ongelovig het gebruikt“ het „niet van zijn wezen wordt beroofd..... het geloof behoort niet, ook niet als onderstelling, tot het wezen van het Sacrament..... De ongelovige..... ontvangt wel degelijk het sacrament.....“ (51).

Tegen deze schriftuurlijke, reformatische gedachten namen de synoden van meet af aan scherp positie. Toelichting en Praeadvies waren één doorlopende bestrijding daarvan.

De uitspraak omtrent het houden van het zaad des verbonds voor wedergeboren en in Christus geheiligd verklaarde de synode van 1943/45 geheel conform Schrift en confessie en zij achtte de daartegen ingebrachte bezwaren niet gegrond (52). Bovendien sprak zij

(50) Kerkblad v. d. Geref. Kerken in Ned. Indië, 13 Juli 1939, zie mijn: Om de Unica Catholica, p. 134.

(51) Verklaring, afgelegd op de kerkeraadsverg. v. d. Geref. Kerk van Ljuiden-Oost en op de classis Haarlem 11 en 12 Sept. 1944 en: Sacramentum-Instrumentum in Vox Theologica, April 1946.

(52) Acta, art. 167.

uit, dat zij in haar confessionele beslissingen alleen maar had gehandhaafd wat steeds de leer der Vaders was geweest! Terwijl zij wat de bezwaarden uitspraken niet in overeenstemming met de belijdenis der vadersen achtte (53).

Nog verder ging de synode van 1946: Zij poneerde, „dat de veranderde situatie in de kerken een nieuwe uitspraak over sommige punten betreffende het genadeverbond wenschelijk maakte“. En zij wees af „elke opvatting, die in de leer des verbonds niet tot haar recht laat komen, de verkiezing Gods en de krachtadige werking van den Heiligen Geest, die de verbondsbepaling laat opgaan in een voorwaardelijke toezegging“ (54).

Zulk een odium op de bezwaarden drukkend, lette zij er niet op, dat zij met deze woorden ook nog een caricatuurvoorstelling gaf van wat dezen voorstonden!

In het spoor van deze synoden voortgaande accentueerde ten slotte de Haagse synode, dat haar voorgangerster in 1943 tegenover de bezwaarden „het karakter van het verbond der genade in het volle licht had geplaatst“ en dat het, omdat het karakter van het Verbond der genade toen in het geding was, „te verstaan“ was, dat de synode van Utrecht niet had voldaan aan het verzoek der gravamenindieners uit te spreken, dat men niet gehouden was de leerruitspraken te verstaan in den zin van Toelichting en Praeadvies (55).

Ook in dit opzicht bleef de houding der synoden tot nu toe dus volkomen ongewijzigd. C. VEENHOF.

(53) Brief aan de kerken van 24 Aug. 1944.

(54) Acta.

(55) Acta, art. 631.